

ILG'OR XORIJ TAJRIBALARIDAN O'ZBEKISTON AMALIYOTIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Tilakov Navruz Maxmudovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

mustaqil izlanuvchisi E-mail: navruz001@gmail.com

ORCID:0009-0002-8586-4456

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20379808>

Ilg'or xorij tajribalaridan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari kichik biznes subyektlarining investitsion faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini oshirishda muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Jahon amaliyotida AQSH, Xitoy, Singapur, Yaponiya, Shvetsiya, Buyuk Britaniya, Germaniya, Janubiy Koreya, Malayziya, Indoneziya, Turkiya va Qozog'iston kabi davlatlar kichik biznesni moliyalashtirishning innovatsion, ko'p manbali va davlat-xususiy sheriklikka asoslangan samarali modellarini shakllantirgan. Ushbu tajribalar O'zbekiston sharoitida ham institutsional islohotlar va moliyaviy tizimni modernizatsiya qilish uchun muhim yo'nalishlarni belgilab beradi.

AQSH va Buyuk Britaniya tajribasi venchur kapital, biznes-angel investitsiyalari va fond bozori orqali moliyalashtirishni rivojlantirish imkoniyatlarini ko'rsatadi. Xitoy va Qozog'iston esa davlat tomonidan imtiyozli kreditlar, subsidiyalar va kafolatli kredit tizimlarining samaradorligini namoyon etadi. Singapur va Malayziya tajribasi esa FinTech, raqamli moliyalashtirish va islomiy moliya instrumentlarining integratsiyasi orqali kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda muhim model sifatida xizmat qiladi.

Yaponiya va Germaniya tajribasi "main bank" modeli, sanoat klasterlari va uzoq muddatli kreditlash tizimlari orqali kichik biznesning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shvetsiya va Janubiy Koreya esa "yashil moliyalashtirish" va innovatsion startap ekotizimlarini rivojlantirish bo'yicha ilg'or yondashuvlarni taklif etadi. Indoneziya va Turkiya mikromoliyalashtirish va davlat kafolatli kredit tizimlari orqali moliyaviy inklyuziyani kengaytirish tajribasiga ega.

O'zbekiston sharoitida ushbu tajribalarni moslashtirish orqali kichik biznesni moliyalashtirish tizimini diversifikatsiya qilish, investitsion muhitni yaxshilash, kredit resurslariga kirishni kengaytirish va innovatsion moliyaviy instrumentlarni joriy etish imkoniyati mavjud. Shu bois, ilg'or xorij tajribalarini chuqur o'rganish va milliy iqtisodiyotga moslashtirish kichik biznes rivojlanishida strategik ahamiyatga ega hisoblanadi.

AQSH tajribasi kichik biznesni moliyalashtirishda venchur kapital, biznes-angellar va kapital bozorlari rivojlanganligi bilan ajralib turadi. Kichik bizneslar uchun kredit emas, balki equity (ulushli) moliyalashtirish keng qo'llaniladi. O'zbekiston uchun ushbu tajriba startaplarni moliyalashtirishni kengaytirish, venchur fondlarni rivojlantirish va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlashda muhimdir. Shuningdek, SBA (Small Business Administration) kabi maxsus institutlar orqali kafolatlangan kredit tizimini joriy etish kichik biznes riskini kamaytiradi. AQSH tajribasi investitsion muhitni erkinlashtirish, soliq imtiyozlari va xususiy kapitalni jalb qilish mexanizmlarini takomillashtirish uchun muhim model hisoblanadi.

Xitoyda kichik biznesni moliyalashtirishda davlat banklari va siyosiy kreditlar muhim rol o'ynaydi. Davlat subsidiyalari va maxsus kredit liniyalari orqali kichik korxonalar qo'llab-quvvatlanadi. O'zbekiston ushbu tajribadan foydalanib, davlat banklari orqali imtiyozli kreditlashni kengaytirishi mumkin. Shuningdek, sanoat parklarida kichik bizneslarni joylashtirish va ularga soliq imtiyozlari berish samarali mexanizm hisoblanadi. Xitoy tajribasi eksportga

yo'naltirilgan kichik bizneslarni qo'llab-quvvatlash va davlat kafolatlari tizimini rivojlantirishda ham muhimdir.

Singapurda kichik bizneslar uchun qulay biznes muhiti, past soliq stavkalari va raqamli moliyaviy xizmatlar tizimi rivojlangan. Moliyalashtirishda fintech platformalari va davlat grantlari keng qo'llaniladi. O'zbekiston Singapur tajribasidan raqamli kreditlash tizimini joriy etish, "bir darcha" tamoyilini takomillashtirish va kichik biznes uchun byurokratik to'siqlarni kamaytirishda foydalanishi mumkin. Shuningdek, innovatsion startaplar uchun grant va inkubatsiya tizimini rivojlantirish muhim.

Yaponiyada kichik bizneslar asosan bank kreditlari va davlat kafolat fondlari orqali moliyalashtiriladi. "Shoko Chukin Bank" kabi maxsus institutlar kichik biznesni qo'llab-quvvatlaydi. O'zbekiston uchun ushbu tajriba uzoq muddatli va arzon kreditlash tizimini rivojlantirishda muhimdir. Shuningdek, kichik biznesni ishlab chiqarish zanjirlariga integratsiya qilish va texnologik modernizatsiya qilish Yaponiya modelining asosiy jihatlaridan biridir.

Shvetsiyada kichik bizneslarni moliyalashtirishda innovatsion grantlar, yashil iqtisodiyot loyihalari va davlat qo'llab-quvvatlashi muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston ushbu tajribadan ekologik loyihalarni moliyalashtirish, "yashil kreditlar" tizimini joriy etish va startaplarni qo'llab-quvvatlashda foydalanishi mumkin. Shuningdek, ijtimoiy yo'naltirilgan moliyalashtirish mexanizmlari kichik biznes barqarorligini oshiradi.

Buyuk Britaniyada kichik bizneslar uchun biznes kreditlari, investitsion fondlar va davlat kafolatlari tizimi rivojlangan. O'zbekiston uchun bu tajriba kredit kafolat fondlarini kengaytirish va kapital bozorlaridan kichik biznesni moliyalashtirishda foydalanish imkonini beradi. Shuningdek, fintech sektorining rivojlanishi kichik biznes moliyalashtirishni tezlashtiradi.

Germaniyada "KfW Bank" kichik biznesni uzoq muddatli va past foizli kreditlar bilan qo'llab-quvvatlaydi. "Mittelstand" tizimi kichik va o'rta biznes iqtisodiyotning asosiy tayanchi hisoblanadi. O'zbekiston ushbu tajribadan regional rivojlanish banklarini kuchaytirish, kichik biznesni ishlab chiqarish sektoriga integratsiya qilish va kredit riskini davlat tomonidan qisman qoplashda foydalanishi mumkin.

Janubiy Koreyada kichik biznes innovatsion klasterlar, texnoparklar va davlat subsidiyalari orqali moliyalashtiriladi. O'zbekiston uchun IT-startaplar va yuqori texnologiyali kichik bizneslarni qo'llab-quvvatlashda ushbu model muhimdir. Shuningdek, eksportga yo'naltirilgan kichik korxonalarni moliyalashtirish tizimi ham samarali hisoblanadi.

Malayziyada kichik bizneslar islom moliyasi instrumentlari, mikrokreditlar va davlat dasturlari orqali moliyalashtiriladi. O'zbekiston ushbu tajribadan islom moliya mahsulotlarini kengaytirish va mikromoliyalash tizimini rivojlantirishda foydalanishi mumkin. Shuningdek, eksportga yo'naltirilgan kichik bizneslarni qo'llab-quvvatlash muhimdir.

Indoneziyada kichik bizneslar asosan mikromoliya institutlari va davlat subsidiyalari orqali qo'llab-quvvatlanadi. O'zbekiston uchun mikrokreditlash tizimini kengaytirish, qishloq hududlarida kichik biznesni moliyalashtirish va moliyaviy inklyuziyani oshirish muhimdir.

Turkiyada kichik bizneslar KOSGEB agentligi orqali davlat grantlari va imtiyozli kreditlar bilan qo'llab-quvvatlanadi. O'zbekiston ushbu tajribadan kichik biznesni davlat dasturlari orqali moliyalashtirish va eksportga yo'naltirishda foydalanishi mumkin. Shuningdek, sanoat kooperatsiyasini rivojlantirish muhim.

Qozog'istonda kichik biznes "Damu" fondi orqali kafolatlangan kreditlar va subsidiyalar bilan qo'llab-quvvatlanadi. O'zbekiston uchun ushbu tajriba kredit kafolat tizimini kengaytirish, hududiy rivojlanish dasturlarini kuchaytirish va kichik biznes risklarini kamaytirishda muhimdir.

